

Öngörü çalışmaları ne durumda...

Aykut Göker

TÜBA ve TÜBİTAK tarafından yürütülen öngörü çalışmalarından daha önce de söz etmişim. Biliyorsunuz, bu tür öngörü çalışmaları, ülke için arzu edilen bir geleceğe gerçekten erişebilmek açısından stratejik öneme sahip bilim ve teknoloji alanlarıyla bu alanlarda yetkinlik kazanmak için bugünden alınması gereken önlemleri ve izlenecek politika ve stratejileri belirlemek için yapılıyor. Bu genel tanım çerçevesinde, TÜBA, **Türkiye'nin büyük bilimdeki politika arayışına yanıt vermek** ve **bilimsel araştırma önceliklerini belirleyebilmek** amacıyla, 2001'de başlattığı öngörü çalışmasının ilk aşaması olarak, **moleküler yaşam bilim ve teknolojilerini** konu alan bir pilot çalışma yapıyor. Bu çalışmayı diğer bilim dalları için de yineleyecek.

TÜBİTAK'ın eşgüdümünde yürütülmekte olan **Teknoloji Öngörü Çalışması**'nda ise, Türkiye için stratejik önemdeki teknolojiler ve bu bağlamda öncelik verilecek ARGE alanları belirlenecek. Bu çalışma, **Vizyon 2023** adıyla anılan bir projenin ana eksenini oluşturuyor. Proje, 'Ulusal Teknoloji Envanteri' ile 'Türk Araştırmacılar' ve 'Ulusal ARGE Altyapısı' Envanterleri'ni çıkarmayı da içeriyor. (*)

Her iki çalışmada, bilim ve teknolojinin toplumsal gelişmedeki önemi konusunda, toplumda ve siyasî kadrolarda farkındalık yaratmak amacı da güdüyor. Siyasî kadroların çalışma sonuçlarını benimsemelerinin yaşamsal bir önemi var. Çünkü, stratejik öneme sahip bilim ve teknoloji alanlarını ve buna bağlı olarak araştırma önceliklerini belirlemek, kamu kaynaklarının tahsisinde dikkate alınacak öncelikleri ve aynı zamanda bu önceliklerin gerektirdiği kurumsal ve yasal düzenlemeleri belirlemek demektir. Belirlenen hususları hayata geçirecek olanlar da, hükümet erkini kullanacak siyasî kadrolardır.

Her iki öngörüde de, temel çalışmayı, ele alınan konunun uzmanlarından oluşan **paneller** yapıyor. Her panel belli bir konunun uzmanlarından oluşuyor; ama, bu uzmanlar, üniversite, sanayi ve kamu kesimi gibi, farklı kesimlerden geliyor. **'Panel'**, ele alınan konu açıklığa kavuşuncaya kadar sürdürülecek **'grup çalışması'**ni anlatan bir terim. Panel çalışmasına katılan uzmanlardan beklenirse, bir yandan konuya kendi bilgi ve deneyim birikimlerinin ışığında derinlik kazandırırken, öte yandan, grup çalışmasının gerektirdiği biçimde, etkileşime açık ve birbirlerini tamamlayıcı olmaları. Böylece, öngörü süreci, farklı kesimlerden uzmanların, birbirlerinin görüş, eğilim ve yaklaşım tarzlarını dikkate alarak, ortak bir vizyon üretmeyi ya da bir gelecek senaryosu kurgulamayı ve bu vizyon ya da senaryoyu gerçekleştirebilmek için bilgi ve deneyimlerini paylaşarak birlikte bir yol haritası çizmeyi öğrenme süreci olarak da işliyor. Farklı kesimlerden katılım, birlikte üretilen sonuçlara birlikte sahip çıkmayı ve böylece, siyasî kesimlere daha güçlü bir talep götürmeyi de sağlıyor.

Gerek TÜBA gerekse TÜBİTAK panel çalışmalarında bir hayli yol almış durumdadır. Yakında panel çalışmalarının sonuçları ortaya çıkacak; ancak, çalışmalar bununla bitmiyor. Yine her iki kurum, izledikleri yöntemin ikinci ana ayağı olarak, panellerde öngörülenleri, **'Delphi Yöntemi'** denilen bir yöntemle, çok daha geniş bir uzman çevresinin süzgecinden geçirecek sorgulayacaklar. Böylece, çalışmalara katılım tabanını genişletmiş ve çok daha geniş bir çevrenin katkısını sağlamış olacaklar. Sonuçları bundan sonra kamuoyunun bilgisine sunacaklar.

TÜBA ve TÜBİTAK'ın izledikleri yöntemlerin ayrıntıları ya da aradaki farklar üzerinde durmayacağım; ama, her iki çalışmanın da, kendi alanlarında, Türkiye için birer ilk olduğunu ve bu açıdan, bu tür çalışmalara özgü yöntemlerin öğrenilmesine önemli katkılarda bulunacak bir okul olma işlevi gördüklerini belirtmeliyim. Kazanılacak deneyim ilerdeki çalışmalara da ışık tutacak. “İlerdeki çalışmalar” diyorum; çünkü, öngörü çalışmalarını sürekli yenilemek şart. Arzu ettiğimiz geleceğe ulaşmak için yararlandığımız bilim ve teknoloji hızlı değişen iki stratejik araç olduğu için bu gerekli. Tabii, değişen koşullara göre, ülkemiz için çok daha güzel yarımlar öngörebilir; bu nedenle de çalışmalarımızı yenileyebiliriz; iş ki, başkalarının öngörülerini değil de kendi öngörülerimizi yaşama isteğimizi siyasî bir kararlılığa dönüştürebilelim.

.....o.....

(*) Söz konusu öngörü çalışmaları için bkz. <http://www.tuba.gov.tr/molekuler.html>;
<http://vizyon2023.tubitak.gov.tr/>

<http://www.inovasyon.org>

CBTD. 25 Ocak 2003